

ბიზნეს-ინჟინერინგის თეორიული და პრაქტიკული ასპექტები

ეკონომიკურ მაცნებრებათა სწავლების ირგვლივ

გიორგი მოლაშხია, სტუ-ს სრული პროფესორი

XX

* * *

ბოლო ხანებში ჩვენს ქვეყანაში ეკონომიკური ცოდნის დაუფლების სფეროში არასასურველი მდგომარეობა ჩამოყალიბდა. უმაღლეს სასწავლებლებში ეკონომიკური მეცნიერების სწავლების ფორმები, მეთოდები, შინაარსი, მასშტაბები არ შეესაბამება დროის მოთხოვნებს. სტუდენტი ახალგაზრდები, რომელთაც ეს ცოდნა როგორც მომავალ სპეციალისტებს სჭირდებათ, მის გარეშე რჩებიან ან არასრულ ცოდნას იღებენ. უმაღლესი სასწავლებლების სასწავლო პროგრამებიდან ამოღებულია ან შეკვეცილია ეკონომიკური საგნები. განსაკუთრებით ეს უნდა ითქვას ეკონომიკის თეორიული საკითხების სწავლების შესახებ. უმაღლესი სასწავლებლების სტუდენტები ვერ ეუფლებიან მათ, რადგან ასეთი საგანი არც ისწავლება, ხოლო ე.წ. „ეკონომიკები“, რომლებიც უმთავრესად განიხილავს საბაზრო ეკონომიკის ფუნქციონირების მექანიზმს, როგორც წესი, თეორიის ძირეულ საკითხებს გვერდს უვლის. არაასახარბიელო მდგომარეობაა ეკონომიკური დისციპლინების შესაბამისი სახელმძღვანელოებით უზრუნველყოფის მხრივ. ამ მდგომარეობიდან გამოსავლის ძიებას მიემდგნა სპეციალური თავყრილობა, რომელიც ჩატარდა პროფესორ როზეტა ასათიანის ინიციატივით და საქართველოს პოლიტექნიკური უნივერსიტეტის, საქართველოს ეკონომიკის მეცნიერებათა აკადემიის, ჟურნალ „ბიზნეს-ინჟინერინგის“, ეკონომიკის ისტიტუტის მხარდაჭერითა და ორგანიზაციული უზრუნველყოფით. თავყრილობამ პრობლემის გადასაწყვეტად რიგი რეკომენდაცია შეიმუშავა. ჩვენ ამჯერად გვინდა მკითხველს მივაწოდოთ ჩვენი მოსაზრებები ეკონომიკურ მეცნიერებათა, საერთოდ, და ეკონომიკური თეორიის, კერძოდ, უმაღლეს სასწავლებლებში სწავლების ირგვლივ.

მიზანშეწონილია მსჯელობა დავიწყოთ იმით, თუ რა და როგორი მოთხოვნილება არსებობს მეცნიერულ ცოდნაზე. საერთოდ საზოგადოებას მოთხოვნილება მეცნიერულ ცოდნაზე ყოველთვის აქვს, რადგან იგი ცხოვრებისა და მისი გაუმჯობესების პირობების შექმნას ემსახურება. ფ. ენგელსი განმარტავს, რომ მეცნიერული და ტექნოლოგიური სიახლეები მაშინ ჩნდება, როცა საზოგადოებას მასზე მოთხოვნილება წარმოეშება. პირველ რიგში ზოგადად არსებობს ცხოვრების გაუმჯობესების საშუალებათა ცოდნაზე მოთხოვნილება. შემდგომ მოთხოვნილება იმ კონკრეტულ ცოდნაზე ყალიბდება, რასაც თვით მეცნიერება სთავაზობს საზოგადოებას. ასე იქმნება ახალი თეორიები, მეცნიერებისა და ტექნიკის სიახლეები და ახალი დარგები. მეცნიერებისა და პრაქტიკის ურთიერთ დამოკიდებულებაში მთავარი ისაა, რომ მეცნიერება პასუხობდეს პრაქტიკის, ე.ი. საზოგადოების, ადამიანთა ინტერესებს, პრაქტიკა უბიძგებდეს განვითარებისკენ მეცნიერებას, ხელს უწყობდეს მას. მოთხოვნილებათა სიმწვავე კონკრეტულ პირობებში განსხვავებულია. არსებობს აზრი, რომ თეორია შეუქურაა პრაქტიკისათვის. თეორია დიდი სიკეთეა, – აცხადებდა არისტოტელე. ცნობილი ფიზიკოსი ბოლცმანი განმარტავდა, რომ კარგ თეორიაზე უფრო პრაქტიკული არაფერია.

კარგ თეორიაზე მოთხოვნილება უდავოა, მაგრამ იგი პირდაპირ არ აღიქმება კონკრეტული სუბიექტების მხრივ, არაა უშუალოდ პერსონოფიცირებული, ცალკეული ინდივიდების მოთხოვნილებად. ის საერთო-საზოგადოებრივ, ერთობლივ მოთხოვნილებად გვევლინება. მოთხოვნილება თეორიულ ცოდნაზე საერთოდ არის რეალობის კანონებზე და კანონზომიერებათა ცოდნაზე მოთხოვნილება. ასეთია სა-

ერთო ხასიათის, ფუნდამენტურ ცოდნაზე მოთხოვნილება.

მოთხოვნილება ე.წ. გამოყენებით, საზოგადოების პრაქტიკული საკითხების გადაწყვეტასთან დაკავშირებულ და გამოსაყენებელ ცოდნაზე ადამიანთა გარკვეული ფენების ან ცხოვრების გარკვეულ სფეროებში არსებული მიზნებითაა განპირობებული. იგი შუალედურია და ემსახურება ადამიანთა საქმიანობის საშუალებათა კონკრეტული ფორმების შექმნას.

უფრო აშკარა, კონკრეტული და მწვავეა გამოყენებით ტექნიკურ და ორგანიზაციულ სიახლეთა დამუშავებებში (ნიმუშებში, დამზადების წესში და ა.შ.) მატერიალიზებულ ახალ ცოდნაზე მოთხოვნილება. ესაა პრაქტიკის ამა თუ იმ სფეროში პირაპირ გამოსაყენებელი ცოდნა, რომელიც საქმიანობის საშუალებათა ხორცშესხმული სახით არსებობს.

ამასთან გამოყენებითი ცოდნა თეორიულ, ფუნდამენტურ ცოდნას ემყარება, ხოლო ტექნიკურ თუ ორგანიზაციულ სიახლეებში მატერიალიზებული ცოდნა – გამოყენებითი მეცნიერების მიერ მოწოდებულ ცოდნას. ვერც ერთი დიდი თუ მცირე ტექნოლოგიური ან ორგანიზაციული სიახლე ვერ შეიქმნება თეორიული, ფუნდამენტისა და გამოყენებითი ცოდნის გარეშე. ამიტომ თეორიული (ფუნდამენტური), გამოყენებითი და პრაქტიკული (დამუშავებითი) მეცნიერება ერთმანეთის მხარდამხარუნდა განვითარდეს. ისინი ზემოქმედებენ ერთმანეთზე და ხელს უწყობენ, როცა საზოგადოება მათ შეთანხმებულად ავითარებს.

მეცნიერებას შეუძლია დიდი ბიძგი მისცეს ცხოვრებას. მაგრამ ეს ბიძგი შეიძლება ორგვარი იყოს – პოზიტიური, პროგრესისაკენ და ნეგატიურიც – რეგრესისაკენ მიმართული. ეს შეესაბამება კარგი და ცუდი თეორიის, ცოდნის არსებობას, ასევე მათი გამოყენების მიზანს და ხასიათს. ამის შესაბამისად გამოყენებითმა თეორიულ-ლოგიურსა და ორგანიზაციულ სიახლეებში მატერიალიზებულმა მეცნიერულმა ცოდნამ დადებითი ან უარყოფი შედეგი შეიძლება მოუტანოს საზოგადოებას. საზოგადოება მეტწილად მეცნიერებას ქმნის და იყენებს პოზიტიური მიზნით, ადამიანთა სასარგებლოდ და არა საზიანოდ. ამასთან მისი მიღწევები საერთოდ ორნაირად გამოიყენება. მაგალითად, ბირთვული ენერგიის შესახებ ცოდნა გამოიყენება ადამიანთა ენერგეტიკული რესურსებით უზრუნველყოფისათვის და ადამიანთა მოსპობის საშუალებათა წარმოებისათვისაც. უნდა აღინიშნოს

ისიც, რომ მეცნიერების შედეგის გამოყენების ეფექტიანობა (სარგებლობა) დამოკიდებულია გამოყენების რაციონალურობაზე, მასშტაბებზე, ხარისხზე.

ეკონომიკური მეცნიერება ამჟამად შეიძლება წარმოვიდგინოთ მეცნიერების ყველა აღნიშნული – თეორიული, გამოყენებითი და დამუშავებითი (კონკრეტულ ორგანიზაციულ ღონისძიებათა, ბერკეტთა შემუშავებელი) დარგების სისტემის სახით. პირველს შეიძლება მივაკუთვნოთ „ეკონომიკურ თეორია“, მეორეს – „გამოყენებითი ეკონომიკა“ ან მარტივად „ეკონომიკა“ („ეკონომიკის პრინციპები“, როგორც ხშირად ეძახიან), „მენეჯმენტი“, „მარკეტინგი“, „ფინანსები“ და სხვ. მესამეა კონკრეტული ორგანიზაციული სიახლეები და სამოქმედო ღონისძიებები, რომლებიც გამოყენებით მეცნიერებაზე დაყრდნობით შემუშავდება.

სადავო არაა, რომ **ეკონომიკური მეცნიერების საფუძველს ქმნის ეკონომიკური თეორია**. ეკონომიკური თეორიის ფუნქცია და დანიშნულება პირველ რიგში სწორედ ეკონომიკურ მეცნიერებათა სისტემის განვითარების საძირკვლის დადებაა. ეკონომიკური თეორია ეკონომიკის სფეროში კვლევის მეთოდოლოგიის, საერთო მიდგომების, კვლევის საშუალებათა ჩამოყალიბებით, ასევე საკვანძო პოსტულატების, დოქტრინების შემუშავებით უწინარესად ემსახურება **თვითგანვითარებას და ეკონომიკურ მეცნიერებათა სისტემის განვითარებას**. ამასთანავე, ის მიმართულია იქით, რომ ცხოვრების ეკონომიკური სფეროს საერთო ეკონომიკური კანონების, კანონზომიერებათა, მოვლენათა ბუნების, განვითარების წყაროების სიღრმისეული შემეცნებით აამაღლოს **საზოგადოების ეკონომიკური ცნობიერება, როგორც საზოგადოების საერთო ცნობიერების მნიშვნელოვანი კომპონენტი**. ეკონომიკური მეცნიერება ამ გზით ხდება ცივილიზაციის ნაწილი და პირობაც, ადამიანთა მიზანმიმართული ქცევის, ფასეულობითი ორიენტაციის, შეგნებული ცხოვრების ერთ-ერთი საფუძველი. შემდეგ, **ეკონომიკური თეორია, მის მიერ შემუშავებული ცოდნის გავრცელების, პრაქტიკული ღონისძიებების, რეკომენდაციების მიწოდების შედეგად, ემსახურება საზოგადოების მეურნეობის მოწყობას, მის გაუმჯობესებას, ეკონომიკური პოლიტიკის ფორმირებას, ხელისუფლების საქმიანობას**.

ეკონომიკური თეორიის ფლობა ეხმარება ცალკეულ სუბიექტებს სხვა სპეციალური ეკონომიკური მეცნიერებების დაუფლებაში, ასევე, ეკონომიკური ქცევის სფეროში სწორად ორიენტირებაში და მით უკეთ, რაც

უფრო სრული და ჭეშმარიტია ეს თეორია. უმნიშვნელოვანესია ეკონომიკური ცოდნის და უწინარესად ეკონომიკური თეორიის როლი ეკონომიკური პოლიტიკის სწორედ იმ ფუნქციის შესრულებაში, რაზეც ადამ სმითი მიუთითებდა: „პოლიტიკამ უნდა უზრუნველყოს ხალხი შემოსავლით ანუ უფრო ზუსტად უზრუნველყოს ისინი მათი მოპოვების შესაძლებლობით.“

ა. მარშალს მიაჩნდა, რომ „ეკონომიკური თეორია, ერთი მხრივ, არის სიმდიდრის გამოკვლევა, მეორე მხრივ, ადამიანის გამოკვლევის ნაწილს შეიცავს“. მართლაც, ადამიანის ფსიქიკის, მენტალიტეტის, ბუნების, ხასიათის, ინტერესების ცოდნის გარეშე, ადამიანთან დაუკავშირებლად ჩატარებული კვლევა, ეკონომიკაზე საჭირო საფუძვლიან განათლებას ვერ მოგვცემს. არ შეიძლება მხოლოდ ფაქტის ფიქსაციით, სინამდვილის პასიური შეცნობით შემოვიფარგლოთ. **ეკონომიკურმა თეორიამ, როგორც ჭეშმარიტმა მეცნიერულმა ცოდნამ, უნდა მიგვიყვანოს ადამიანთა სწორ ცნობიერებაზე და ქცევაზე.** ესაა მთავარი მომენტი, რომ მან თავისი ნამდვილი ფუნქცია – საზოგადოების საერთო კეთილდღეობის სამსახურში ეკონომიკის ჩაყენების ფუნქცია შეასრულოს. კონკრეტულად ეკონომიკური ცხოვრებაზე მეცნიერების ასეთი გავლენა შემდეგნაირად ახსნა ჯ. კეინზმა: „ეკონომიკური თეორია არ არის მზარეკომენდაციების ნაკრები, რომლებიც შეიძლება უშუალოდ გამოვიყენოთ ეკონომიკურ პრაქტიკაში. ის არის უფრო მეთოდი, ვიდრე მოძღვრება, ინტელექტუალური ინსტრუმენტი, აზროვნების ტექნიკა, რომელიც ეხმარება იმას, ვინც მას ფლობს, მივიდეს სწორ დასკვნებამდე.“

ისტორია არასწორ და უარყოფით თეორიულ დოქტრინათა ნეგატიურ შედეგებსაც იცნობს, როცა ისინი აბნევდა ადამიანებს, ხელს უშლიდა საზოგადოების ცხოვრების სწორად მოწყობას, ამით ისტორიული პროცესს კალაპოტიდან აგდებდა. ასეთი იყო ისტორიულ პროცესზე ძალადობის ლენინიზმის თეორია, რომელიც ამტკიცებდა არსებული სოციალურეკონომიკური სისტემის ძალადობრივი წესით დამხობის მიზანშეწონილობას და ახალი „პროგრესული“ საზოგადოების ძალადობრივი გზით აშენების პრინციპებს. იგივე ითქმის მათ ძეღუნის „დიდი ნახტომის“ თეორიაზე და სხვ.

ჭეშმარიტი ეკონომიკური თეორიის საწყისების ცოდნა უთუოდ აუცილებელი და სასარგებლოა ყოვე-

ლი სპეციალისტისა და განათლებული ადამიანისათვის. მაგალითად, იურისტი, რომელიც კანონებს აკეთებს გადასახადების ან ეკონომიკური დანაშაულის შესახებ, ან კიდევ განიხილავს მსგავს საკითხებს, ხელის ცეცებით მოსიარულე ბრმის მდგომარეობაში ვარდება ეკონომიკური ცოდნის გარეშე. ასევე, ჟურნალისტი, რომელიც ტელეგადაცემას ამზადებს კორპორაციის ან საერთოდ ეკონომიკის ფინანსურ მდგომარეობაზე თუ კრიზისის შესახებ თუთიფუშის პოზაში იქნება, როცა არ ესმის ეკონომიკის თეორიის ელემენტები მაინც და ა.შ. ეკონომიკური ცოდნა ცხოვრებაში გამოადგება ყველას. ეკონომიკის თეორიის საფუძვლები უნდა ისწავლებოდეს უმაღლესი და საშუალო სპეციალური განათლების ყველა დონეზე და სპეციალობაზე სათანადო მასშტაბით (პროგრამით). შეიძლება გავიხსენოთ, როგორი საყოველთაო ზრუნვის საგანი იყო ეკონომიკური ცოდნა ე.წ. გეგმიანი სოციალისტური სისტემის პირობებში, როცა ეკონომიკურ ურთიერთობები შეზღუდულ ჩარჩოში იყო მოქცეული. ეკონომიკური მეცნიერება ისწავლებოდა უმაღლეს სასწავლებლებში ყველა სპეციალობაზე. შესაბამის დონეზე სხვადასხვა წესით (წრეებში, ჯგუფებში) ეუფლებოდნენ ან იღრმავებდნენ ეკონომიკურ ცოდნას საწარმოებსა და წესებულებებში. **უფრო მეტადაა ის საჭირო თავისუფალ საბაზრო უთიერთობათა, ეკონომიკური სუბიექტების დამოუკიდებლობის, ეკონომიკასთან ყოველი ადამიანის მეტი შეხების არსებობისას.** ეკონომიკური თეორიის ღრმად დაუფლება განსაკუთრებით აუცილებელია ეკონომიკური სპეციალობის კადრებისათვის. მისი სათანადოდ შესწავლის გარეშე შეუძლებელია ეკონომიკური შინაარსის სხვა დისციპლინებში საფუძვლიანი ცოდნის შეძენა. ისიც უნდა ითქვას, რომ ეკონომიკური სპეციალობის კადრებისათვის აუცილებელია ისეთი ეკონომიკური დისციპლინების შესწავლა, როგორიცაა: „ეკონომიკურ მოძღვრებათა ისტორია“, „ეკონომიკური ისტორია“, რაც მათ ცოდნას გაუღრმავებს, თვალსაწიერს გაუფართოვებს.

ეკონომიკური მოვლენების, ეკონომიკურ ურთიერთობათა სიღრმისეულად გაცნობიერებისათვის ეკონომიკური თეორია უნდა იძლეოდეს ახალ ცოდნას მუდმივად ცვალებადი, განვითარებადი ეკონომიკური სამყაროს შესახებ. ამდენად ამ სამყაროს, მის მოვლენათა შესახებ კვლევა განუწყვეტლივ უნდა მიმდინარეობდეს. ეკონომიკური თეორია თანდათან უნდა ივსებოდეს ახალი ცოდნით, გადასინჯავდეს

არსებულ კონცეფციებს, დებულებებს, შეხედულებებს, აღრმავებდეს არსებულ ცოდნას ჭეშმარიტებით. ეს შეუძლებელია მუდმივი კვლევა-ძიების გარეშე.

უნდა აღინიშნოს, რომ საერთოდ მსოფლიო ეკონომიკურ მეცნიერებაში ამჟამად სრულიად არასახარბიელო მდგომარეობაა ბოლო ორნახევარ საუკუნესთან შედარებით, როცა მრავალი ახალი იდეით, მიმართულებით მდიდრდებოდა ეკონომიკური თეორია. უკანასკნელი ექვსი ათეული წელი ამ მხრივ შეიძლება ჩაითვალოს მწირ პერიოდად. მიუხედავად ნობელიანტთა სიმრავლისა, რევოლუციური იდეები, რომელთაც შეიძლება საგრძნობი თეორიული ძვრები გამოეწვია, არ ჩანს ან ყურადღების გარეშეა დარჩენილი. მთელი ძალისხმევა სიმდიდრის მოხვეჭის გზებისა და საშუალებათა კვლევაზეა მიმართული. შეიძლება ითქვას, რომ ეკონომიკური თეორია გარკვეულ კრიზისს განიცდის.

შედარებით უკეთესი მდგომარეობაა გამოყენებით დარგებში, რომლებიც იკვლევენ საბაზრო ეკონომიკის ფუნქციონირებისა და განვითარების საკითხებს. მეცნიერული კვლევებიც ამ მიმართულებით უფრო ინტენსიურად მიმდინარეობს.

ასეთი სიტუაცია საერთოდ არასახარბიელოა ეკონომიკურ მეცნიერებათა მთელი სისტემის განვითარებისათვის. იგი ვერ მისდევს მთლიანობაში ცხოვრების ტემპს და საკმარისად ვერ პასუხობს პრაქტიკის მოთხოვნილებებს, კერძოდ, სათანადოდ ვერ უწყობს ხელს პრაქტიკის ამოცანების გადაწყვეტას, ეკონომიკურ განვითარებას მსოფლიოში, ცალკეულ ქვეყნებში, ეკონომიკურ წესრიგს. უფრო კონკრეტულად რომ ვთქვათ, იგი ვერ იძლევა ქმედით მეცნიერულ დებულებებს ეკონომიკის წინააღმდეგობათა გადაჭრის, კრიზისების თავიდან აცილების თუ მისი შერბილების, ეკონომიკის ჰუმანიზაციის დონის, სამართლიანობის ხარისხის, შემოსავლების განაწილების თანაბარზომიერების ამაღლების, ქვეყნების, რეგიონებისა და ადამიანთა ცხოვრებაში მწვავე უთანაბრობის ხლართების გადალახვის ირგვლივ, სათანადოდ ვერ წყვეტს ეკოლოგიური წონასწორობის უზრუნველყოფის, ბაზრის მანქიერებათა დაძლევის, საყოველთაო კეთილდღეობის დამკვიდრების პრობლემებს.

სრულიად გაუმართლებელია თეორიული კვლევების მნიშვნელობის უგულვებელყოფა, მისდამი ყურადღების მოდუნება, უკიდევანო, ხშირად არაფრის მოძიებ ბანალურ პრაქტიციზმში გადავარდნა.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ თანამედროვე ეტაპზე არსებობს არა მხოლოდ ეკონომიკური თეორიის, არამედ მეტაეკონომიკის (ეკონომიკის მეტათეორიის) განვითარების საჭიროება. მეტაეკონომიკა – ეს უფრო ღრმა და ფუნდამენტური ეკონომიკური თეორიაა, რომელიც ცხოვრების მოვლენებს სწვდება ძირეული მიზეზებისა და ღრმა სოციალურ – ენერგეტიკული წყაროების საფუძველზე. მეტაეკონომიკა, ანუ ეკონომიკის მეტათეორია, საჭიროა ისწავლებოდეს ეკონომიკურ სპეციალობათა დოქტორანტურის დონეზე, უმაღლესი კვალიფიკაციის სპეციალისტთა და მკვლევართა ფართო მსოფლმხედველობითი აზროვნების განვითარებისათვის. მეტაეკონომიკა ხელს შეუწყობს ცხოვრების სხვა სფეროების, ასევე ბუნების შემსწავლელ მეცნიერებებთან ეკონომიკის თეორიის კავშირის (დამოკიდებულების) გარკვევას, ეკონომიკურ მოვლენებზე ფართო და გაღრმავებული წარმოდგენის ჩამოყალიბებას, ფუნდამენტური ცოდნის შეძენას. ასევე მეცნიერებისა და პრაქტიკის ინტერესებისათვის საჭიროა კვლევები მიმდინარეობდეს მეტაეკონომიკურ თემებზე, რაც მიმართული იქნება ცხოვრების პრობლემათა ახლებური ღრმა გაგებისაკენ.

რაც შეეხება ეკონომიკური თეორიის კურსს, იგი ასეთი სახით წარმოგვიდგება: მასში უნდა იყოს განხილული ეკონომიკური ცხოვრებისა და მისი განვითარების საკვანძო, ფუძემდებლური საკითხები, წვრილმანი კონკრეტული მომენტებით და მასალებით გადატვირთვის გარეშე. კერძოდ, მასში ნათლად, არსებითი მხარეებისა და ნიშნების მიხედვით უნდა იყოს გადმოცემული: ეკონომიკის კვლევის (შესწავლის) საგანი, მეთოდოლოგია, უნივერსალური და სპეციალური მეთოდები, მათი გამოყენების წესი; საზოგადოებრივი მოთხოვნილებები, მათი ფორმირება და სწორად განვითარება; ეკონომიკის არსი, ადგილი საზოგადოების ცხოვრებაში, ეკონომიკურ მოვლენათა ბუნება და სპეციფიკა; ეკონომიკური კატეგორიები და კანონები, მათი მოქმედება, თავისებურება და როლი საზოგადოების ცხოვრებაში; ეკონომიკური დოვლათის (სიმდიდრის) ადგილი საზოგადოებრივ ფასეულობათა სკალაში; საქონლის ღირებულება და ფასი, მათი საფუძველი; ადამიანთა ეკონომიკური ქცევის ფორმები, მათი ენერგეტიკული, სოციალურ-ფსიქოლოგიური და ეთიკური ასპექტები; ეკონომიკურ ურთიერთობათა, მათ შორის საკუთრებით და განაწილებით ურთიერთობათა საფუძვლები, ხასიათი

და ადგილი საზოგადოებრივ ურთიერთობებში; ეკონომიკური სისტემები და მათი ცვლილების კანონზომიერება; სუბიექტებისა და სახელმწიფოს ეკონომიკური ქცევა, სახელმწიფოს (პოლიტიკის) როლი ეკონომიკური წესრიგის უზრუნველყოფაში; ეკონომიკური და სოციალური ეფექტიანობა და სამართლიანობა; ეკონომიკური ზრდის, განვითარების, პროგრესის წყაროები, კანონები და კანონზომიერება; ეკონომიკის ფუნქციონირებისა და განვითარების შედეგები, ეკონომიკური დოვლათის ტრანსფორმაცია სოციალურ სიკეთეში; ეკონომიკურ მოვლენათა კავშირი სხვა სოციალურ მოვლენებთან; ეკონომიკური წინააღმდეგობები; ეკონომიკური და ეკოლოგიური მოვლენების ურთიერთკავშირი: ეკონომიკური განვითარების ტენდენციები, პერსპექტივა (საკითხების დასახელების ეს თანამიმდევრობა არ ნიშნავს სახელმძღვანელოში თემების დალაგების მიმდევრობას, თუმცა საკითხების ლოგიკური კავშირები გარკვეულწილად გათვალისწინებულია).

ხაზგასმული უნდა იქნეს, რომ ეკონომიკა საშუალებაა ადამიანთა ცხოვრების პირობების შესაქმნელად და არა თვითმიზანი. პირველადია ადამიანის ბედნიერი, ადამიანური ცხოვრების წესის ჩამოყალიბება, ადამიანის სულიერი სიმდიდრე, რაც სათანადო დოვლათის შექმნას განაპირობებს ყველასათვის. არაა საკმარისი უზომო დოვლათის დახვავება. ეკონომიკური თეორიის შესწავლამ ხელი უნდა შეუწყოს ინდივიდებში ფართო მსოფლხედვის, ჰუმანური მენტალიტეტის ჩამოყალიბებას. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს განაწილებით ურთიერთობებათა სამართლიანობას, ეკონომიკური ეთიკის, ჰუმანიზაციის საკითხებს.

ეკონომიკურმა თეორიამ ადეკვატური და სინამდვილეზე არსებულ ეკონომიკურ სისტემაზე სრული წარმოდგენა რომ მოგვცეს, ის უნდა იყოს ობიექტური,

კრიტიკული, არ უნდა იყოს იდეოლოგიზებული, ტენდენციური, უნდა იკვლევდეს სოციალურ-ეკონომიკური სისტემის ხარვეზებს, პრობლემებს ყველა მხრივ. ეს სასარგებლოა საზოგადოებისა და მეცნიერებისათვის.

ეკონომიკური თეორიის ჩვენს უმაღლეს სასწავლებლებში სწავლებისათვის უნდა შეიქმნას მაღალი დონის, თანამედროვე სახელმძღვანელო. ამასთან კარგი თეორია, სიკეთესთან ერთად, ფუფუნებაა, როგორც ფუფუნების საგნები, ადვილად მისაწვდომი არაა. იგი განსაკუთრებულ ძალისხმევას, ინტელექტუალურ რესურსს მოითხოვს. მისი შექმნა შესაძლებელია უმაღლესი კვალიფიკაციის, გამოცდილი სპეციალისტების მიერ მეცნიერების უახლესი მიღწევების საფუძველზე, არსებული სახელმძღვანელოებისა და თეორიული დოქტრინების კრიტიკული განხილვის, ეკონომიკური რეალობის პროცესების კვლევის შედეგად. თავიდან უნდა შემუშავდეს სახელმძღვანელოს გაშლილი კონცეპტი, გეგმა. მისი დაწვრილებითი და მრავალჯერადი განხილვის შემდეგ ავტორთა კოლექტივის მიერ დაწერილი ტექსტები კვლავ უნდა იქნეს მრავალჯერ განხილული, ასეთი განხილვების შემდეგ – სათანადო მაღალკვალიფიციური სპეციალისტების მიერ რედაქტირებული. სახელმძღვანელოს ავტორებს ჯგუფს უნდა ჰქონდეს შექმნილი ყოველგვარი საჭირო პირობა, მ.შ. მატერიალური. ასეთი სახელმძღვანელო უნდა იყოს რეკომენდებული და გამოყენებული ქვეყნის ყველა უმაღლეს სასწავლებელში. ეს სახელმძღვანელო შეიძლება სამაგიდო წიგნი გახდეს პრაქტიკის ყველა სფეროს მუშაკებისათვისაც, ეკონომიკის პრობლემებით დაინტერესებული საზოგადოებრივი ფენებისათვის. სახელმძღვანელოს განახლება უნდა ხდებოდეს საჭიროებისამებრ პერიოდულად.